

מספרות המחקר

Reviewed work(s):

Source: *Zion* / ציון, Vol. 46 (תשנ"ו), pp. 314-318

Published by: [Historical Society of Israel](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70042911>

Accessed: 01/12/2011 14:43

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

מספרות המוזקך

ספר שני בסדרת הספרים להנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה. בכרך מקובצים כתביו של דוד בן-גוריון מן השנים שבהן כיהן כראש ממשלה וכשר ביטחון, ומתקופת הביניים של פרישתו לשדה בוקר (1953–1955). הספר פותח ב־21 בנובמבר 1947. הספר מחולק לחמישה חלקים: הקמת המדינה ועיצוב דמותה בשנים 1947–1953; הפרישה לשדה בוקר; תקופת כהונתו השנייה כראש ממשלת ישראל; העם היהודי ומורשתו; חייו האישיים של בן-גוריון.

יוסף דן, על הקדושה: דת, מוסר ומיסטיקה ביהדות ובדתות אחרות, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים תשנ"ז, 481 עמ', מפתח.

ספר זה נועד, לדברי מחברו, להתמודד עם שאלות הקשורות בחקר הדת והתרבות היהודית, מתוך התמודדות עם התפתחויות שחלו במחקר האירופי והאמריקני בשנים האחרונות. נקודת המוצא של הספר היא מושג הקדושה ומשמעותו בדת היהודית. מושג זה נבחן תוך השוואה מתמדת למושג הקדושה ולמושגים גלויים לו בנצרות. בפרק הראשון עוקב המחבר אחרי ההתפתחות של מושג הקדושה מתקופת המקרא, דרך צמיחת הנצרות ועד לתקופה המודרנית. בעקבות התפתחות זו בודק דן כיצד השפיעו הבדלים בתפיסת הקדושה והמיסטיקה על הגדרת העולמות הרוחניים של נוצרים ויהודים. הפרקים השונים

אליהו אורבך, מארץ האב אל ארץ האבות: הרופא היהודי הראשון בחיפה, תרגם מגרמנית דניאל אור, יד יצחק בן-צבי ומכון ליאו בק, ירושלים תשנ"ז, 364 עמ', מפתח.

ספר זיכרונות של הרופא אליהו אורבך. אורבך נולד בחבל פוזנן בשנת 1882, הותחנך בברלין בסוף המאה ה־19 ובראשית המאה ה־20, עלה לארץ בשנת 1909 והשתקע עם אשתו רחל בחיפה. עוד לפני עלייתו ארצה, בשנות לימודיו בחיכון וכסטודנט לרפואה, היה אורבך פעיל בארגונים ציוניים, כגון אגודת ההתעמלות 'בר כוכבא' ואגודת סטודנטים יהודים, ואף השתתף במספר קונגרסים ציוניים. בחיפה עבד אורבך כרופא. היה אחד מחלוצי הרפואה המודרנית בארץ, והקים וניהל את בית החולים הראשון בחיפה. היה פעיל בקהילה היהודית שבעיר ובהקמת הטכניון. במהלך מלחמת העולם הראשונה שירת אורבך כחייל בצבא הגרמני. חיבר את הספר 'המדבר וארץ הבחירה', שתורגם ויצא לאור בעברית. זיכרונותיו מסתיימים עם שחרורו מהצבא בתום המלחמה. הוא כתב את זיכרונותיו בגרמנית בשנת 1968, והתכוון לכתוב כרך נוסף, על התקופה שלאחר מלחמת העולם הראשונה. נפטר בשנת 1971.

דוד בן גוריון, ראש הממשלה הראשון, מבחר תעודות (1947–1963), עריכה ומבואות אלי שאלתיאל, מדינת ישראל: ארכיון המדינה, ירושלים תשנ"ז, י"ח + 619 עמ', נספחים, מפתחות.

הספר מתאר את מחוז ירושלים במאה הי"ז. המחבר מבחין בין מאה זו לבין התקופה שקדמה לה: קודם לכן נשמר בעיר חלק ניכר מהצביון הממלוכי, על אף היות מחוז ירושלים תחת כיבוש עות'מני, ועם הזמן גברו בה הקשרים עם המערב, והזיקה לממלכה העות'מנית נחלשה. הפרק הראשון של הספר מגדיר את האיזור הגיאוגרפי שבו מתמקד המחקר; שלושת הפרקים הבאים דנים בקשרים בין החברה במחוז לבין הסמכות והכוח הפוליטי – מושלי המחוז, הנכבדים המקומיים והקשרים בין הנוודים לתושבי הקבע. שני הפרקים האחרונים של הספר בוחנים את החברה המקומית בהקשריה הכלכליים.

זאב ז'בוטינסקי, אגרות 1918–1922, כרך שלישי: דצמבר 1918–אוגוסט 1922, בעריכת דניאל קארפי, מכון ז'בוטינסקי בישראל והספריה הציונית על-יד ההסתדרות הציונית העולמית, ירושלים תשנ"ז, 367 עמ', מפתח.

כרך זה, השלישי בסדרת הכרכים של איגרות זאב ז'בוטינסקי, כולל שלוש מאות ארבעים וחמש איגרות, מסוף מלחמת העולם הראשונה ועד אוגוסט 1922. האגרות, השמורות ברובן במכון ז'בוטינסקי ובארכיון הציוני המרכזי, מופיעות בספר על פי סדר כרונולוגי. הספר פותח בסקירה של הנושאים העיקריים, הפוליטיים והאישיים, העולים מתוך האגרות, ובהם: תקופת כהונתו של ז'בוטינסקי בוועד הצירים, עליית משפחתו ארצה, מחשבותיו בתקופת שהותו בכלא (ב'קישלה' שבעיר העתיקה ולאחר מכן בקנטרה) בשנת 1920, פעילותו באירופה בסתיו 1920, ושהותו בארצות הברית בשנים 1921–1922 בשליחות קרן היסוד.

של הספר בוחנים מגוון של נושאים דרך מושג הקדושה, ביניהם מעמדו של התזיון המיסטי, הגדרת המיסטיקה, הלשון המיסטית, התפילה המיסטית, הקבלה, המיתוס ואוטופיות של עתיד ושל עבר. אף נדונים מקרים ספציפיים של תופעות מיסטיות, דוגמת קבלת האר"י, ספר יצירה, ר' משה חיים לוצאטו, והתפילה המיסטית אצל תרזה דה-אויליה ועבד אל-קאדר אל-ג'ילאני. כשליש מפרקי הספר ראו אור בבמות שונות, אך גם הם עובדו מחדש לצורך הכללתם בספר זה.

חיים וייצמן, הנשיא הראשון, מבחר אגרות ונאומים, עורכת לואיז פישר, מדינת ישראל: אר"כיון המדינה, ירושלים תשנ"ה, ל+561 עמ', מפתחות.

כרך ראשון בסדרת הספרים להנצחת נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה. האגרות והנאומים שבספר נבחרו מתוך עשרים ושלושה הכרכים של אגרות וייצמן, ארבעה כרכים של 'דברים', שני כרכים של נאומיו באנגלית ומבחר נאומים ואגרות שתורגמו לעברית. הספר מנסה לבנות ביוגרפיה מתועדת של וייצמן, ולשם כך נבחרו מאה ארבעים ושמונה תעודות מתוך למעלה מעשרים אלף מסמכים. הספר מחולק לאחד-עשר פרקים, לפי סדר חייו של וייצמן: מתקופת נעוריו, דרך שתי מלחמות העולם ועד הכרזת המדינה וכהונתו כנשיא הראשון. את הספר פותח מאמר על הבטים שונים של מנהיגותו של וייצמן, מאת יהודה ריינהרץ.

דרור זאבי, המאה העות'מאנית – מחוז ירושלים במאה השבע-עשרה, יד יצחק בן-צבי, הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, ירושלים-באר שבע תשנ"ז, 229 עמ', מפתחות.

חנה טרגן, פטרונות ואמנות בארמון האומיי ביריחו, יד יצחק בן-צבי, ירושלים תשנ"ז, 186 עמ', ביבליוגרפיה, מפתחות.

גיא חזיון, ודן במקומו של החיבור בתוך יצירות בנות התקופה.

כתבי פילון האלכסנדרוני, כרך רביעי, חלק ראשון: פירוש אליגורי לבראשית א-ה, בעריכת יהושע עמיר, מוסד ביאליק והאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ירושלים 1997, 319 עמ'.

כרך רביעי במפעל התרגום של כתבי פילון האלכסנדרוני. כרך זה מוקדש לפרשנות האלגורית לתורה, ועל כן הקדים העורך לתרגום דברי מבוא על פרשנותו האלגורית של פילון ועל תקופתו. כרך זה כולל תרגום לאלגוריות החוקים של פילון ולחיבוריו: 'על הכרובים', 'על קרבנות קין', 'על שהרע נוהג לערוב לטוב' ו'על צאצאי קין'. כל התרגומים מלווים בהערות.

קנת סטאן, מיעוט בעולם נוכרי: היהודים באירופה הנוצרית בימי הביניים, תרגם מאנגלית עודד פלד, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים תשנ"ז, 255 עמ', מפתחות.

תרגום ומהדורה חדשה ומתוקנת של ספר שיצא לאור באנגלית בשנת 1992. הספר עוסק ביהודי אירופה הלטינית בימי הביניים ומטרתו לברר בעיות ומושגים המלווים את תולדות היהודים באירופה עד ראשית העת החדשה. במיוחד מבקש הספר להתחקות אחר הדרך שבה התמודדו יהודים עם החברה הנוצרית בימי הביניים ואחר הדרך שבה התמודדו נוצרים עם החברה היהודית. המתברר יוצא נגד התפיסה המקובלת, המבחינה בהתדרדרות ביחסי היהודים עם השליטים הנוצרים מתקופת לואי התשיעי ועד למאה ה'ג', וטוען שיחסי

חיבור זה עוסק בארמון האומיי בח'רבת אל-מפג'ר ביריחו (724-748). לדברי המחברת, ארמון זה הוא תופעה ייחודית בתולדות האמנות של האסלאם וארץ ישראל. בארמון כארבעים פסלים, המציגים מערכת דימויים מורכבת, המשקפת את תפיסותיה התרבותיות של השושלת המלוכתית הראשונה באסלאם. הספר נחלק לשלושה חלקים: הראשון עוסק בתיאור התוכנית הפיסולית בארמון; השני דן בתוכנית האיקונוגרפית ובזיקתה לתפיסות שלטוניות של השושלת האומיית; והשלישי הינו קטלוג של המערכת הפיסולית, המחולק לפי החלקים השונים של הארמון.

אברהם בן חנניה יגל, ספר גיא חזיון, מבוא ופירושים מאת דוד רודרמן, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים תשנ"ז, 255 עמ', מפתחות.

ספר זה יצא לאור בשנת 1990 באנגלית, והמבוא והפירושים תורגמו בידי אהרון אריאל. חיבורו של אברהם בן חנניה יגל, יהודי איטלקי בן המאה ה'ט"ז, נכתב בעת שהותו בכלא, לאחר שגלה ממחוז הולדתו ונכלא בעקבות חוב כספי שלא נפרע. בחיבורו מתאר יגל מסע שמימי שנשמת אביו לקוזה אותו אליו. המסע השמימי פותח פתח לדימויים תיאולוגיים ומוסריים, המבוססים במיוחד על הקבלה. בספר מביא רודרמן מהדורה של החיבור על פי כתבי יד. רודרמן הקדים לספר מבוא היסטורי, שבו פירט את תולדות חייו של יגל ואת מעמדו בקהילתו, סיכם את ספר

מאמר אחרון בשער זה מוקדש ל'שאלה היהודית' בשבועון פולני בין מלחמות העולם.

Richard D. Barnett & Phillip Wright, *The Jews of Jamaica: Tombstone Inscriptions 1663–1880*, edited by Oron Yoffe, Ben Zvi Institute, Jerusalem 1997, xxii+ 201 p.

ספר זה נכתב בידי שני חוקרים שהלכו לעולמם, והוא מכנס את הכתובות מאלף ארבע מאות חמישים ושש מצבות של יהודים מג'מאיקה, מן המאה ה'י"ז ועד המאה ה'י"ט. הכתובת הרווחת היא על פי רוב בספרדית או בפורטוגזית; כתובת עברית נמצאה על כמחצית מן המצבות, ועל קצתן ישנו כיתוב אנגלי. הכתובות אינן מציינות את שם הנפטר ואת תאריך הפטירה בלבד, אלא גם כוללות שירים ופסוקים, שבהם הביעו בני משפחת הנפטר את יחסם לנפטר, ולעתים אף תיארו אירועים בחיי התושבים. הספר מחולק לפי בתי הקברות השונים בג'מאיקה וישנו תיאור קצר של כל בית קברות ושל הקהילה במקום. בסוף הכרך נוספו מפתחות מפורטים של שמות, תאריכים והשפות שבהן מופיעות הכתובות על המצבות.

Mordechai Eliav, *Britain and the Holy Land, 1838-1914, Selected Documents from the British Consulate in Jerusalem*, Yad Yitzhak Ben-Zvi Press and Magnes Press, The Hebrew University, Jerusalem 1997, 430 p., Appendices, bibl., index

ספר זה כולל מאה שלושים וחמישה מסמכים של הקונסוליה הבריטית בירושלים, מזמן

יהודים-כנסייה-שלטון-חילוני היו מורכבים יותר. הספר נחלק לשנים-עשר פרקים. ארבעת הפרקים הראשונים עוסקים בתקופה שמתחילת הנצרות ועד למסעי הצלב. הפרק החמישי עוסק במסעי הצלב, והפרקים הבאים עוסקים בנושאים שונים הקשורים לעולם היהודי לאחר מסעי הצלב – חסידי אשכנז, פרשנות, קהילה, משפחה, וכלכלה. שני הפרקים האחרונים של הספר מתארים את אי היציבות בחיי היהודים ואת גירושם מהקהילות השונות.

חנא שמרוק ושמואל ורסס (עורכים), בין שתי מלחמות העולם: פרקים מחיי התרבות של יהודי פולין ללשונותיהם, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים תשנ"ז, 432 עמ'.

החיבור עוסק במורשת התרבותית-הספרותית של יהודי פולין בין שתי מלחמות העולם. הדיון ביצירה של יהודי פולין בתקופה זו מתנהל בשלושה אפיקים לשוניים-תרבותיים: עברית, יידיש ופולנית, מתוך ניסיון לדון בכל האפיקים הללו בכפיפה אחת. בהתאם לכך הקובץ נחלק לשלושה שערים: השער הראשון עוסק ביצירה העברית – בשירה, בסיפורת, בעיתונות, בכתבי העת ובתיאטרון; השער השני עוסק בלשון היידיש ודן במרכז של ספרות היידיש בוורשה ובווילנה, במחזות היסטוריים מתולדות יהודי פולין, בכתבי עת, ביהודים ובפולנים בספרות יידיש, ובסופרים בני התקופה, דוגמת בשביס-זינגר וזוסמן סגלוביץ'; השער השלישי דן בלשון הפולנית: חלק אחד עוסק ביצירותיהם של מחברים שונים בפולין שבין המלחמות, כגון רומן ברנדשטטר, מארק ארנשטיין וקרל דרזדנר; חלק אחר עוסק בקליטת הספרות הפולנית-היהודית וספרות היידיש בקרב יהודי פולין.

Fonti archivistiche e ricerca demografica (Atti del convegno internazionale, Trieste 23–26 aprile, 1990), I–II, Ministero per i beni culturali e ambientali, Ufficio centrale per i beni archivistici (*Pubblicazioni degli archivi di stato saggi*, 37), Roma 1996, 1498 p., indices

קובץ מאמרים בשני כרכים של הרצאות הכנס שהתקיים בשנת 1990 והוקדש למחקר ההיסטורי-הדמוגרפי. דברי הכנס מחולקים לשלוש חטיבות עיקריות (עם חלוקות משנה): הראשונה עוסקת בטיפולוגיה של המחקר ההיסטורי-הדמוגרפי. החטיבה השנייה עוסקת במקורותיו של המחקר הדמוגרפי ובה שלוש חטיבות משנה: היווצרות מאגרי המקורות, בעיות בגישה אל המקורות, ומקורות דמוגרפיים ומערכות מידע. החטיבה השלישית של דברי הקונגרס עוסקת בהגירה ובמיצוטים. בחלק זה שלוש חטיבות משנה: בעיות במקורות, מקרי מבחן ומחקרים.

Mina Graur, *An Anarchist 'Rabbi': The Life and Teachings of Rudolf Rocker*, St. Martin's Press and Magnes Press, The Hebrew University, New York–Jerusalem 1997, 272 p., bibl., index

רודולף רוקר (1873–1958) היה אחת הדמויות הבולטות בקהילה האנרכיסטית הבינלאומית במחצית הראשונה של המאה העשרים וממייסדי התנועה האנרכיסטית בגרמניה. במהלך חייו התגורר רוקר בארצות שונות והיה פעיל בתנועות האנרכיסטיות המקומיות. הוא פעל במיוחד בלונדון בשני העשורים שלפני מלחמת העולם הראשונה, בגרמניה בין

המינוי של הקונסול הבריטי הראשון בארץ ישראל ועד סגירת הקונסוליה הבריטית בנובמבר 1914. בספר מבוא היסטורי, הדן בפעילות הקונסולרית של בריטניה בארץ ובשינויים שחלו בפעילות זו במהלך התקופה הנדונה, וכן בדמויות השונות שפעלו בארץ. המסמכים והמבוא יוצרים יחדיו תמונה מרשימה של המציאות הפוליטית, החברתית והכלכלית בארץ ישראל ובירושלים במשך כשבעים וחמש שנה. המסמכים נלקחו ממחלקות שונות של ה-Public Record Office הבריטי, והם משלימים ומרחיבים את אוסף המסמכים שפרסם ההיסטוריון אלברט מ' חיימסון בשנים 1939–1941. לספר חמישה נספחים: רשימות שמיות של המושלים התורכים בירושלים, של השגרירים והקונסולים הבריטים באיסטנבול ובבירות ושל שרי החוץ, ורשימה מספרית של הנתינים הבריטים בארץ בתקופה זו.

Haggai Eshed, *Reuven Shiloah – The Man Behind the Mossad: Secret Diplomacy in the Creation of Israel*, Translated by David & Leah Zinder, Forewords by Shimon Peres and Haim Herzog, Frank Cass, London–Portland Oregon, 1997, xxxv + 342 p., index

תרגום של ספר שהופיע בעברית בשנת 1988. הספר סוקר את חייו של ראובן שילוח, איש המוסד שנפטר בשנת 1959, לאחר כשלושים שנות פעילות מדינית. לספר חמישה חלקים, המסודרים באופן כרונולוגי, העוסקים בפעילויות המודיעיניות ששילוח היה מעורב בהן בארץ ומחוצה לה, בתפקידו בתהליך היווצרותו של המוסד, ובפעילותו בסוף ימיו.